the vicinity of the manor house. The cultural layer in the greater part of the manor grounds has been badly disturbed during later earth moving work but a mixed layer up to 30–40 cm with few finds, which it is possible to connect with the estate's prosperous period (17th–18th century), was discovered in the E part of the manor house courtyard under a 60–70 cm thick mixed cultural layer. The remains of a dirt floor were discovered in two of the four rooms of the manor house. An undisturbed layer of grey earth with finds dating to the 17th–18th centuries was discovered in the office wing under mixed layers that are 120 cm thick. A stone construction with an uncertain purpose that had been erected before the office wing was built was discovered in the wing's basement.

ASTRAVO DVARO SODYBA

Birutė LISAUSKAITĖ

2006 m. rugpjūčio mėnesį vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai numatomo įrengti pramoninio lauko vandentiekio trasos vietoje, Astravo buvusio dvaro sodyboje (G 260K) (Biržų r.). Astravo dvarą pradėjo statyti grafas Jonas Tiškevičius (1802–1862 m.). Dvaro statybai vieta buvo pasirinkta neatsitiktinai. Tai beveik Biržų dvaro žemių centre esanti vieta. Matyt, ne mažiau svarbus buvo ir estetinis faktorius: nuo Širvėnos ežero Š kranto atsiveriantis puikus Širvėnos ežero ir Biržų miesto kraštovaizdis su pilimi.

Dvaro rūmų projektą rengė Cezaris Anikinas, daugelio kitų Tiškevičių dvarų architektas. Apie pasirengimą ir vykdytas statybas yra išlikę įrašai dvaro knygose. Be šio dvaro, 1862 m. grafas Jonas Tiškevičius įsteigė nedalomą žemėvaldos vienetą – Biržų majoratą su 50 tūkst. ha žemės, kurio steigimą patvirtino Rusijos caras savo 1862 m. gegužės 29 d. įsaku, bei fundavo Nemunėlio Radviliškio ir Biržų katalikų bažnyčias. Po kelių jo palikuonių 1920 m. iš paskutiniojo jų – Alfredo Tiškevičiaus, tada jau gyvenusio Paryžiuje, dvarą nuomojo Petras Variakojis. Jis kartu su Jansonu ir Pakštu įkūrė „Siūlo“ fabriką, tam panaudoję Tiškevičių dvaro arklidžių pastatą.

Po Antrojo pasaulinio karo rūmai buvo restauruojami, tačiau parku nesirūpinta. Maža to, prieš rūmus, didžiojo parterio teritorijoje buvo įrengta estrada ir pastatytos tribūnos, kurių pamatų liekanos ir dabar dar žymios.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo iškasti 9 žvalgomieji šurfai ir archeologiniu požiūriu ištirta visa būsimo pramoninio lauko vandentiekio trasa nuo Širvėnos ežero pakrantėje esančios siurblinės iki UAB „Siūlas“ gamybinių patalpų.

Pramoninio lauko vandentiekio trasos vietoje archeologinę vertę turinčių objektų ar archeologinių radinių nerasta, tačiau tyrimų medžiaga neabejotinai yra svarbi dvaro kūrimo ir parko įrengimo tyrimams.

Įvertinus 1994 ir 2006 m. atliktų žvalgomųjų archeologinių tyrimų medžiagą, galima daryti išvadas, kad XIX a. įrengiant Astravo dvaro sodybos parką, buvo atlikti dideli reljefo keitimo darbai. Kai kur sluoksnis supiltas iki 0,9 m storio. Šurfe 1, 0,6 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, buvo rasti dviejų vie-

nas šalia kito galais gulinčių medinių rastų fragmentai ir į juos atremtas 24x30 cm dydžio akmuo. Tikėtina, kad tai istoriniuose šaltiniuose minimos dvaro prieplaukoje stovėjusio statinio liekanos. Neabejotinai statinys buvo sunaikintas tarybiniu laikotarpiu, formuojant pakrantės reljefą ir įrengiant vandens siurblinę. Šurfo 2 teritorijoje yra buvęs dvaro sodybos parko tvenkinys, kuris šiuo metu jau sunaikintas, tačiau aplinkinėje parko augalų bendrijoje išsiskiria drėgmę mėgstantys ir vis dar šioje vietoje augantys augalai. O paties šurfo pagrinde buvo rasta buvusio tvenkinio R pakraščio riba. Sudegusio statinio fragmentai buvo rasti šurfe 6, kur 50 cm atstumu nuo akmenų ir raudonų plytų duženų rastas į 30–54 cm storio permaišytą pilkos molingos žemės sluoksnį įsiterpęs 20 cm storio medžio anglies sluoksnis. Akivaizdu, kad šios griuvenos priklausė sudegusiam dvaro laikotarpio pastatui, greičiausiai oficinai, kuri pagal visus dvarų statybos reikalavimus privalėjusi būti šalia rūmų. Šurfe 6 buvo rasta ir „Marselio“ tipo čerpių duženų, kurios buvo populiarios ir jau fabrikiniu būdu gamintos XIX a. Tokio tipo čerpės, matyt, buvo naudotos dvaro pastatams dengti.

Dvaro laikotarpio pastato pamatai buvo rasti ir šalia dar dabar egzistuojančio, tačiau sparčiai degraduojančio tvenkinio, šalia šurfų 7 ir 8. Tai akmens mūro pastato arba pastato, turėjusio akmens mūro pamatus, liekanos. Pastatas stovėjęs galiniu fasadu į dvaro rūmus. Šoniniame fasade nuo didžiojo parko parterio yra buvę durys. Pastato ilgis – 6,3 m, plotis – 5,4 m. Šis pastatas irgi buvo dengtas molinėmis „Marselio“ tipo čerpėmis, kurių daug duženų buvo rasta tiek pastato pamatų viduje, tiek ir pastato išorėje.

THE GROUNDS OF ASTRAVAS ESTATE

In 2006, 9 evaluation test pits were excavated on the grounds of Astravas estate (Biržai Dist.), which was built in the 19th century. The remains of buildings and a former pond were discovered.

SAPIEGŲ DVARO PARKAS IR SKLYPAS L. SAPIEGOS G. 15 VILNIUJE

Tauras POŠKA, Linas GIRLEVIČIUS

2006 m. atlikti archeologiniai žvalgymai Sapiegų dvaro parke (Antakalnio g. 17 Vilniuje) ir archeologiniai žvalgymai bei archeologinės padėties fiksavimas pastate L. Sapiegos g. 15 ir šio pastato aplinkoje.

Archeologiniai darbai Sapiegų dvaro parke buvo atliekami vykdant mūrinių parko tvorų atstatymo, pamatų sanavimo ir hidroizoliacijos darbus. Žemės darbai atlikti prie parko R vartų, žvalgytas apie 190 m^2 plotas.

Atliekant archeologinius žvalgymus Sapiegų dvaro parke vertingų archeologinių radinių aptikti nepavyko. Žvalgymų metu pagal aptiktas mūrinių konstrukcijų liekanas nustatyta XVI a. datuotinų laiptų statinio greta Sapiegų dvaro parko konstrukcija. Mūrinės autentiškų laiptų liekanos buvo aptiktos jau 2005 m. vykusių darbų metu po betoninėmis buvusių laiptų konstrukcijomis. 2006 m. atkastos buvusių laiptų dalys į P ir Š